

Individuálne systémy alebo iné primerané systémy (IPS) čistenia odpadových vôd v SR

V oblasti vodného hospodárstva bude podpora v rámci Programu Slovensko zameraná na výstavbu stokovej siete a čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách nad 2000 EO v zmysle záväzkov SR voči EÚ. Cieľom tejto aktivity je prispieť k vyriešeniu infringementu, ktorému Slovenská republika čelí za nedodržanie ustanovení smernice 91/271/EHS o čistení komunálnych odpadových vôd.

Okrem toho bude v rámci Programu Slovensko financovaná aj podpora infraštruktúry v oblasti nakladania s komunálnymi odpadovými vodami v aglomeráciách do 2 000 EO so zameraním prioritne na chránené vodohospodárske oblasti, ochranné pásma vodárenských zdrojov a chránené územia. Infraštruktúra v oblasti nakladania s komunálnymi odpadovými vodami v obciach do 2 000 obyvateľov bude podporovaná aj v rámci osobitnej aktivity zameranej na zaostávajúce regióny. Súčasťou podpory bude budovanie decentralizovaných systémov nakladania s komunálnymi odpadovými vodami (napr. aj extenzívnych – prírodných systémov čistenia odpadových vôd).

V súčasnom programovom období môžu obce do 2 000 obyvateľov realizovať výstavbu verejnej kanalizácie najmä s využitím dotácií z národných zdrojov, z Environmentálneho fondu na základe uznesenia vlády SR č. 521 z 23.10.2019 k materiálu „Financovanie rozvoja verejných vodovodov (s dôrazom pre obce do 2 000 obyvateľov) a verejných kanalizácií (s dôrazom pre obce v aglomeráciách do 2 000 ekvivalentných obyvateľov) v Slovenskej republike pre roky 2020 – 2030“. V súlade s uvedeným uznesením vlády SR má byť každoročne do roku 2030 vyčlenených 50 mil. EUR na rozvoj verejných kanalizácií a verejných vodovodov.

V súčasnom programovom období sú náklady na budovanie verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd spravidla pre aglomerácie do 2000 EO vyššie ako pre aglomerácie nad 2 000 EO. Dôvodom je územná členitosť, redšia hustota obyvateľstva a celkovo nižší počet obyvateľstva v menších aglomeráciách. Individuálne systémy riešenia nakladania s odpadovými vodami otvárajú možnosti podpory efektívnej a cenovo dostupnej infraštruktúry na lokálnej úrovni (napr. domové čistiarnie odpadových vôd, koreňové čistiarnie a pod.).

Koncepčným dokumentom, v ktorom sú stanovené priority financovania investícií výstavby verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd, je Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021 – 2027 (ďalej len „Plán rozvoja VV a VK“). Plán rozvoja VV a VK je zároveň príslušným dokumentom pre splnenie základnej podmienky 2.5 Aktualizované plánovanie potrebných investícií do odvetvia vodohospodárstva a odpadových vôd a bol zaslaný EK na predbežné posúdenie.

Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR) zaslalo dňa 23.11.2020 elektronicky návrh Plánu rozvoja VV a VK na neformálne predbežné posúdenie Európskej komisii. Prostredníctvom Generálneho riaditeľstva pre regionálnu a mestskú politiku (ďalej len „DG REGIO“) bol dokument postúpený tiež Generálnemu riaditeľstvu pre životné prostredie (ďalej len „DG ENVIRO“).

Čo sa týka 15 % komunálnych odpadových vôd, ktoré nie sú odvádzané verejnou kanalizáciou, MŽP SR od polovice roka 2020 venuje veľkú pozornosť zlepšeniu a sprísneniu kontroly a monitorovania individuálnych systémov nakladania s komunálnymi odpadovými vodami. Podrobnejšie informácie o zabezpečení kontroly a monitorovania IPS sú uvedené v texte nižšie.

Individuálne systémy alebo iné primerané systémy (IPS) čistenia odpadových vôd sú definované v § 36 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „vodný zákon“). Ako je uvedené priamo vo vodnom zákone, **tam, kde výstavba verejnej kanalizácie nepredstavuje prínos pre životné prostredie alebo vyžaduje neprimerane**

vysoké náklady, možno použiť IPS, ktorými sa dosiahne rovnaká úroveň ochrany životného prostredia ako pri odvádzaní odpadových vôd verejnou kanalizáciou.

Ani v súčasnosti teda neexistujú žiadne legislatívne prekážky, ktoré by bránili uplatňovaniu decentralizovaných systémov na čistenie odpadových vôd. Jediné zákonné požiadavky na tieto systémy sú rovnaké ako na všetky ostatné technológie a týkajú sa limitov vypúšťania znečistenia do povrchových alebo podzemných vôd, ktoré sú obsiahnuté v nariadení vlády č. 269/2010, ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd. Preto MŽP SR neuplatňuje osobitný prístup ani k plánovaniu týchto systémov.

Z tohto dôvodu ani Plán rozvoja VV a VK nerieši osobitne na strategickej úrovni uplatňovanie IPS. Z hľadiska vecne príslušnej sekcie vôd MŽP SR nie je takisto potrebné vymedziť geograficky územia, na ktorých by mohlo byť vhodné využívať IPS. V princípe platí, že IPS sú vhodné všade tam, kde v závislosti od miestnych podmienok nie je efektívne budovať centralizované kanalizačné systémy a kde sú na použitie IPS vhodné prírodné podmienky, najmä hydrogeologické. Finančná efektívnosť (t. j. neprímerane vysoké náklady na výstavbu verejnej kanalizácie) a geografické podmienky konkrétneho územia sú teda základnými kritériami pre použitie IPS.

Pre schvaľovanie finančnej podpory budovania IPS bude dôležité stanoviť benchmarky pre náklady na budovanie kanalizácie, resp. decentralizovaných systémov (IPS), na základe ktorých bude možné rozhodnúť o podpore pre zvolené riešenie.

Využitie IPS teda vyplynie z posúdenia konkrétneho územia na základe uvedených kritérií. Z toho bude možné usudzovať o finančných požiadavkách na jednotlivé konkrétne riešenia, takže z finančného hľadiska nie je využitie IPS predmetom centrálného plánovania.

MŽP SR v novembri 2021 vypracovalo prioritáciu obcí z hľadiska naliehavosti riešenia likvidácie odpadových vôd v súlade s Plánom rozvoja VV a VK s dôrazom na spresnenie a skvalitnenie prioritácie projektov, keďže tento plánovací dokument bude platný až do roku 2027. Táto prioritácia sa vzťahuje na podporu pre akékoľvek technologické riešenia, pričom výber vhodných technológií sa uskutočňuje na úrovni jednotlivých projektov.

Zabezpečenie monitorovania a kontroly individuálnych systémov odvádzania odpadových vôd:

K IPS patria:

- malé čistiarene odpadových vôd do 50 EO (ďalej len "malá ČOV do 50 EO"), vrátane podskupiny domových ČOV do 20 EO;
- vodotesné žumpy.

V aglomeráciách menších ako 2000 EO, ktoré nemajú vybudovanú verejnú kanalizáciu alebo v riedko osídlených oblastiach mimo aglomerácií, možno nakladanie s komunálnymi odpadovými vodami možné riešiť IPS, ktorými sú najmä vodotesné žumpy a pre riedko osídlené oblasti aj malé ČOV tak, aby sa dosiahli environmentálne ciele pre povrchové vody a podzemné vody v súlade s § 5 vodného zákona (do ktorého sú premietnuté požiadavky Rámcovej smernice o vode).

a) Podmienky a požiadavky účinné v súčasnosti

- Povolenie na stavbu IPS možno podľa § 36 ods. 4 vodného zákona vydať len na dobu určitú. V lokalitách, kde je vybudovaná a uvedená do prevádzky verejná kanalizácia, sa po skončení platnosti povolenia toto predlžovať nebude;
- Prostredníctvom IPS sú odpadové vody buď čistené v mieste vzniku malej ČOV do 50 EO alebo dočasne skladované v žumpe a následne vyvázané na čistiareň odpadových vôd (ČOV).

Malá ČOV do 50 EO je vodnou stavbou v súlade s § 52 ods. 1 písm. e) vodného zákona, preto ju povoľuje orgán štátnej vodnej správy.

- V súlade s nariadením vlády Slovenskej republiky č. 269/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd v platnom znení, každá malá ČOV musí zabezpečovať **minimálne sekundárne čistenie odpadových vôd**.
- Každý vlastník malej ČOV do 50 EO (vrátane tzv. domovej ČOV) je povinný vykonať každoročné analýzy vyčistených odpadových vôd (ktoré musí vykonať akreditované laboratórium) a zaslať výsledky **príslušnému** orgánu štátnej vodnej správy, čo zaisťuje kontrolu prevádzky domovej ČOV. Vyčistené odpadové vody z malej ČOV sú vypúšťané do povrchových a podzemných vôd, pričom povolenie na ich vypúšťanie vydáva orgán štátnej vodnej správy na obmedzené časové obdobie. Na základe výsledkov analýz vyčistených odpadových vôd, ktoré preukážu požadovanú účinnosť čistenia odpadových vôd malej ČOV do 50 EO, orgán štátnej vodnej správy, povolenie na prevádzku malej ČOV do 50 EO predĺži na ďalšie obdobie alebo nie [najviac na 10 rokov, ak sú vypúšťané odpadové vody do povrchových vôd, alebo ak sú vypúšťané do podzemných vôd – najviac do 6 rokov, podľa § 21 ods. 4 písm. b) a d) vodného zákona č. 364/2004 Z. z.]. Avšak aj tu platí, pokiaľ už je vybudovaná a uvedená do prevádzky verejná kanalizácia sa po skončení platnosti povolenia, toto predlžovať nebude – producent bude mať povinnosť pripojiť sa na verejnú kanalizáciu (podľa § 36 ods. 4 vodného zákona č. 364/2004 Z. z. a podľa § 23 ods. 2 zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách v znení neskorších predpisov). Obdobne vyplýva aj z vyhlášky k stavebnému zákonu č. 532/2002 Z. z. - § 9 ods. 3, ustanovuje: „*Stavba musí byť prednostne napojená na verejnú kanalizáciu, ak má dostatočnú kapacitu alebo ak treba realizovať zariadenia na zneškodňovanie odpadových vôd*“.
- Údaje o výsledkoch z rozborov vypúšťaných odpadových vôd malých ČOV do 50 EO sú uchovávané na príslušnom orgáne štátnej vodnej správy, na okresných úradoch, v rámci ich územnej pôsobnosti, ktorým na malú ČOV do 50 EO vydal povolenie.

Použitie **vodotesnej žumpy** ako podzemnej drobnej stavby v súlade s § 139b ods. 7 písm. b) zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov povoľuje orgán štátnej správy, ktorým je stavebný úrad príslušnej obce.

- Požiadavky pre žumpu, ako vodotesnú nádrž na dočasné uskladnenie splaškových odpadových vôd a následné vyvezenie odpadových vôd na ČOV sú stanovené vo vykonávacom predpise k stavebnému zákonu t. j. vo vyhláške MŽP SR č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie.
- Podľa § 11 ods. 2, 3 a 7 vyhlášky MŽP SR č. 532/2002 Z. z., žumpa musí byť umiestnená a riešená tak, aby bolo možné výhľadové pripojenie stavby na verejnú kanalizáciu. Dno a steny žumpy musia byť vodotesné.
- Podmienky a požiadavky pre navrhovanie, výstavbu a prevádzku žúmp, ktoré sa uplatňujú pri povoľovaní stavieb a ich následnej kontrole stavebným úradom sú ustanovené pre projektantov a stavebníkov v Slovenskej technickej norme STN 75 6081 Žumpy na splaškové odpadové vody.

Novelou vodného zákona s **účinnosťou od 15. marca 2018** bola zavedená dôslednejšia kontrola plnenia povinností nakladania s odpadovými vodami akumulovanými vo vodotesnej žumpe. V zmysle tejto novely je povinnosťou vlastníka nehnuteľnosti so žumpou nielen zabezpečovať zneškodňovanie odpadových vôd odvozom do čistiarne odpadových vôd, ale aj predložiť doklad o odvoze odpadových vôd najviac za posledné dva roky na výzvu obce alebo orgánu štátnej vodnej správy.

- Podľa § 36 ods. 4 vodného zákona je ten, kto akumuluje odpadové vody v žumpe, povinný zabezpečovať ich zneškodňovanie odvozom do čistiarne odpadových vôd a na výzvu obce

alebo orgánu štátnej vodnej správy predložiť doklady o odvoze odpadových vôd najviac za posledné dva roky.

- Odvoz odpadových vôd môže vykonávať len prevádzkovateľ verejnej kanalizácie, obec alebo osoba oprávnená podľa osobitného predpisu.
- K vyššie uvedeným úpravám vo vodnom zákone účinným od 15. marca 2018 sa vzťahujú **prechodné ustanovenia: obec alebo orgán štátnej vodnej správy môže žiadať o predloženie dokladov o odvoze odpadových vôd** podľa § 36 ods. 4 vodného zákona v znení účinnom od 15. marca 2018 **najskôr od 15. septembra 2020**; do 15. septembra 2020 môže žiadať predloženie dokladov o odvoze odpadových vôd vykonanom po 15. septembri 2018 orgán štátnej vodnej správy podľa spotreby vody (resp. podľa smerných čísel spotreby vody podľa vyhlášky MŽP SR č. 397/2003 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o meraní množstva vody dodanej verejným vodovodom a množstva vypúšťaných vôd, o spôsobe výpočtu množstva vypúšťaných odpadových vôd a vôd z povrchového odtoku a o smerných číslach spotreby vody, ak nie je spotreba odobratej vody z verejného vodovodu meraná vodomermom) vie stanoviť orientačné množstvo odpadovej vody, ktoré by mal vyvážať producent odpadových vôd prostredníctvom fekálneho vozidla na ČOV.
- Vypúšťanie obsahu žump do povrchových vôd a do podzemných vôd je podľa § 36 ods. 15 vodného zákona zakázané. Nedodržanie uvedeného ustanovenia je správnym deliktom/priestupkom na úseku ochrany vôd a vodných tokov, za ktorý možno uložiť pokutu fyzickej osobe ako aj právnickej osobe orgánom štátnej vodnej správy podľa § 74 ods.1 písm. j) a § 77 ods. 1 vodného zákona.
- Kontrolu vývozu žump vykonáva orgán štátnej vodnej správy v spolupráci s obcou u producenta odpadových vôd.
- Kontrolu technického stavu žump vykonáva na podnet stavebný orgán v spolupráci s orgánom štátnej vodnej správy (ak ide o ohrozenie znečistenia podzemných vôd alebo povrchových vôd).
- Výsledky z kontrol žump uchováva príslušný stavebný úrad, ak tam vykonal kontrolu (technického stavu alebo potvrdenia o vývoze žump), alebo príslušný orgán štátnej vodnej správy.

Zabezpečenie údržby individuálnych systémov odvádzania odpadových vôd:

Malá ČOV do 50 EO:

- za údržbu malej ČOV do 50 EO zodpovedá producent odpadových vôd resp. vlastník malej ČOV;
- vlastník malej ČOV do 50 EO môže uzavrieť zmluvu na odborný servis malej ČOV do 50 EO s výrobcom, alebo predajcom malej ČOV do 50 EO;
- údržbu malej ČOV do 50 EO vykonáva producent odpadových vôd podľa prevádzkového poriadku malej ČOV do 50 EO, ktorý má dodržiavať producent v súlade s kolaudačným rozhodnutím, ktorý je zároveň aj povolením na prevádzku;
- predpísané intervaly na údržbu malej ČOV do 50 EO nie sú legislatívou stanovené.

Vodotesná žumpa:

- za údržbu žumpy (vyprázdňovanie žumpy podľa § 36 zákona o vodách uvedené vyššie v odpovedi) zodpovedá producent odpadových vôd, teda vlastník nehnuteľnosti, kde je žumpa umiestnená;
- žumpa ako stavebný objekt má byť udržiavaná v prevádzkyschopnom stave v súlade s požiadavkami na žumpy uvedenými v STN 75 6081 Žumpy na splaškové odpadové vody a stavebným zákonom.

Dňa 14.12.2021 bola zákonom č. 516/2021 Z. z. schválená **novela zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov.**

V rámci tejto novelizácie, a to aj v nadväznosti na požiadavku EK, došlo k úprave ustanovení, ktoré sa týkajú IPS. Cieľom predmetnej novely je jednoznačnejšie vymedzenie povinností a zlepšenie kontroly pri využívaní IPS.

V rámci novelizácie zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách došlo aj k novelizácii vodného zákona, do ktorého sa doplnili ustanovenia týkajúce sa malých ČOV do 50 EO:

- vlastník malej ČOV do 50 EO je povinný vykonávať raz za rok (bez diaľkového monitoringu) a raz za dva roky (s diaľkovým monitoringom) prostredníctvom odborne spôsobilej osoby -revízneho technika technickú revíziu a výsledky týchto revízií odovzdávať do 30. januára nasledujúceho roka orgánu štátnej vodnej správy;
- vlastník malej ČOV do 50 EO je povinný odstrániť nedostatky v lehote do 60 dní od vykonanej technickej revízie;
- nesplnenie stanovených povinností je priestupkom v oblasti ochrany vôd, za ktorý je stanovená pokuta (ktorá sa vlastníkovi malej ČOV – právnickej osobe alebo fyzickej osobe – podnikateľovi podľa novely zákona ukladá a fyzickej osobe môže byť uložená).

Novela zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách, vrátane ním vykonávanej novely zákona o vodách, je účinná od 1.1.2022.

Niektoré povinnosti pre vlastníkov malých ČOV do 50 EO (napr. vykonať technickú revíziu a výsledky odovzdať orgánu štátnej vodnej správy) nadobúdajú účinnosť 1.1.2023.

b) Prebiehajúci proces konkretizácie stanovených požiadaviek vo vzťahu k IPS – stav k aprílu 2022

Podrobnosti ohľadom požiadaviek stanovených pre malé ČOV do 50 EO sú upresnené a doplnené v návrhu **nariadenia vlády SR, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády SR č. 269/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd**. V návrhu nariadenia vlády SR sa stanovujú podrobnosti o kategóriách malých ČOV, minimálnej účinnosti malých ČOV, limitných hodnotách ukazovateľov znečistenia vypúšťaných splaškových odpadových vôd do povrchových vôd a do podzemných vôd, o prevádzke malých ČOV a revíznom technikovi na kontrolu stavu a funkčnosti malej ČOV. V súčasnosti kontrolu nad prevádzkovanými malými ČOV zabezpečujú orgány štátnej vodnej správy, ktoré túto vodnú stavbu povolili v súlade s ustanoveniami vodného zákona a to kontrolou rozborov vyčistených odpadových vôd, ktoré príslušnému orgánu zasielajú vlastníci malých ČOV (cca 2 odbery za rok), čo sa v praxi ukázalo ako nie vždy postačujúce. Z uvedeného dôvodu sa zavádza povinnosť vykonávať technickú revíziu stavu malej ČOV do 50 EO a jej výsledky zasielať orgánu štátnej vodnej správy, čím sa zlepší monitoring týchto vodných stavieb. Návrh nariadenia je v legislatívnom procese – je zaradený na rokovanie Hospodárskej a sociálnej rady vlády SR dňa 4. 4. 2022 a jeho schválenie vládou SR sa predpokladá v apríli 2022. Podľa súčasného harmonogramu je predpoklad účinnosti návrhu nariadenia vlády SR od 1. 5. 2022.

V rámci návrhu zákona o výstavbe (stavebný zákon), ktorý bol v máji 2021 predkladaný do medzirezortného pripomienkového konania v gescii Úradu vlády Slovenskej republiky v spolupráci s Ministerstvom dopravy a výstavby SR, MŽP SR vzneslo požiadavku zásadného charakteru o doplnenie §22 ods. 3. Predmetom pripomienky je, aby obsahom informačného systému bol aj register žump, resp. aby bolo možné z evidencie a dokumentácie stavieb zistiť osobitne informáciu o žumpách (ako drobných stavbách). Nakoľko žumpa je stavebný objekt, ktorý je súčasťou hlavnej stavby a povoľuje ho stavebný úrad, cieľom pripomienky MŽP SR je zabezpečiť evidenciu žump tak, aby boli dostupné osobitné registre žump (ako drobných stavieb). Zákon o výstavbe (stavebný zákon) je ešte predmetom medzirezortných rokovaní k pripomienkam v rámci schvaľovacieho procesu.

c) Metodické usmernenia pri využívaní IPS

Za účelom zjednotenia prístupu pri povoľovaní IPS s cieľom ich primeraného vyššieho využívania MŽP SR (prostredníctvom vecne príslušnej sekcie vôd) začalo usmerňovať jednotlivé okresné úrady tak, aby bol zjednotený ich prístup pri povoľovaní IPS. Na metodickom usmerňovaní sa podieľajú aj experti z oblasti čistenia odpadových vôd. MŽP SR (sekcia vôd) zároveň pripravuje všeobecné metodické postupy pre povoľujúce orgány k IPS, ktoré budú aj predmetom odborných školení pracovníkov štátnej vodnej správy v druhom a treťom kvartáli roku 2022 (vzhľadom na neukončený legislatívny proces nariadenia vlády SR č. 269/2010 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd).

Čo sa týka prípravy usmernení pre investorov IPS (malé obce), sú plánované vzdelávacie podujatia/semináre na túto tému, ako aj publikácia. Prostredníctvom týchto informačných nástrojov budú zhrnuté hlavné výhody a nevýhody dostupných technológií nakladania s odpadovými vodami, vrátane ekonomických, na základe ktorých si obce budú môcť zvoliť pre nich najvhodnejšie riešenie.